

Придятько Софія Максимівна, здобувач вищої освіти факультету міжнародних відносин і журналістики

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

Науковий керівник: Просяник Оксана Петрівна, д-р. філол. наук, професор, професор кафедри управління соціальними комунікаціями

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПРОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вступ та постановка проблеми. В Україні під час війни українська культура набула розвитку незважаючи на складні умови. Відтак багато маловідомих виконавців та авторів гучно заявили про себе і продовжують успішно працювати. Це талановита українська молодь, яка змогла показати всьому світу нашу культуру. ЗМІ в даному випадку відіграли велику роль у розповсюдженні інформації.

Актуальність теми зумовлена неоднозначністю проблеми. Хтось із виконавців створює контент не заради популярності, а заради спільної мети бути почутими. А хтось створює контент, що заповнює інформаційний простір фейками та брудними плітками заради популярності.

Метою роботи є дослідити деякі аспекти збереження та просування української культури та наших цінностей під час війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Збереження культурних цінностей та спадщини навіть під час війни врегульовується нормативно-правовими актами та конвенціями. Одним з найбільш ґрунтовних міжнародно-правових актів у сфері охорони культурних цінностей є Конвенція та Протокол про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 травня 1954 року [3], які підписали, відповідно, 68 та 61 держава. Стаття 1 Конвенції містить визначення культурних цінностей, до яких відносяться:

а) рухомі чи нерухомі цінності, що мають велике значення для культурної спадщини кожного народу, такі як пам'ятки архітектури, мистецтва, історії, релігійні чи світські, археологічні місцеположення, архітектурні ансамблі, що становлять історичний або художній інтерес, також твори мистецтва, рукописи, книги, інші предмети художнього, історичного або археологічного значення, наукові колекції, важливі колекції книг, архівних матеріалів чи репродукцій зазначених цінностей;

б) будівлі, призначені для зберігання та експонування рухомих культурних цінностей;

в) центри, в яких зосереджена значна кількість вищеназваних цінностей.

Конвенція містить зобов'язання держав-учасниць охороняти та поважати культурні цінності, що включає в себе обов'язок забороняти, відвертати і припиняти крадіжки, пограбування чи незаконне привласнення культурних цінностей та реквізицію рухомих культурних цінностей, розташованих на території іншої сторони, а також утримуватися від будь-яких репресивних заходів, спрямованих проти культурних цінностей (ст. 2, ст. 4 п. 1–4). Особливе значення для розуміння ситуації навколо культури на території АР Крим має ст. 5 «Окупація» конвенції,

присвячена відповідальності держави–окупанта за збереження культурних цінностей на окупованій нею (повністю або частково) території іншої сторони. Зокрема, вона зобов'язана підтримувати зусилля «компетентної національної влади окупованої території», спрямовані на захист та охорону культурних цінностей та співпрацювати з нею в разі виникнення такої необхідності (п. 1–2). Привертає увагу також положення Конвенції, які акцентують увагу на тому, що вона застосовується не лише «у випадку оголошеної війни або всякого іншого збройного конфлікту» між сторонами Ст. 18, п. 1), але і стверджують наступне: «Конвенція також застосовуватиметься в усіх випадках окупації всієї або частини території Високої Договірної Сторони, навіть якщо ця окупація не зустрічає ніякого військового опору» (ст. 18, п. 2). Кожна з держав-учасниць конвенції може звернутися до ЮНЕСКО щодо надання технічної допомоги щодо захисту культурних цінностей, яким загрожує небезпека, а також може брати участь у спеціальних нарадах, скликаних з цього приводу під егідою ЮНЕСКО представниками нейтральних країн-учасниць [3].

На тлі повномасштабного вторгнення, тобто війни, феномен популяризації української культури в світі (здебільшого нематеріальної) набув свого розвитку. Так, наприклад, у липні 2022 року український борщ внесли до культурної спадщини ЮНЕСКО [2]. Спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури ЮНЕСКО внесла культуру приготування українського борщу до списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує негайної охорони. ЮНЕСКО мала розглядати рішення щодо борщу в 2023 році, однак зробила це швидше через розв'язану Росією війну проти України. "Український борщ - національний варіант борщу, який споживають у кількох країнах регіону - є невід'ємною частиною життя української родини та громади", - йдеться у прес-релізі установи. Міністр культури та інформаційної політики України Олександр Ткаченко назвав рішення ЮНЕСКО "перемогою у війні за борщ". Також він зазначив: "Битва за борщ була розпочата ще до війни. І скільки б Маша Захарова (речниця міністерства закордонних справ РФ. - Ред.) не розповідала, що "книги з кулінарії заборонялися, а рецепт страви тримали в таємниці та забороняли готувати" і взагалі наш борщ - це "прояв екстремізму та нацизму", цей "прояв екстремізму" тепер офіційно український, і офіційно під охороною ЮНЕСКО. Пам'ятайте та будьте певні - як у війні за борщ так і в цій війні ми переможемо".

Неабиякої популяризації української музики сприяла участь в Євробаченні-2022 та перемога гурту KALUSH, що представляв Україну, із піснею «Стефанія» [1]. Перемога була прогнозованою. Напередодні фіналу букмекери оцінювали її імовірність у 60% – надзвичайно великий показник. Попри те, що після голосування журі Україна йшла четвертою й довелося понервувати, переважна більшість глядачів віддали по 12 балів нашій країні. У цьому плані номер Kalush Orchestra був перспективним від початку. Поєднання українського фолку із хіп-хопом, який залишається найтрендовішою музикою у світі, дивакуваті автентичні костюми та імпозантний фронтмен – потужна комбінація. За лічені дні до фіналу Kalush Orchestra почали закликати підняти тему Маріуполя й екстракції з "Азовсталі" зі сцени конкурсу, який дивиться майже 200 млн людей. За правилами конкурсу це заборонено, бо може бути розцінене як політичний заклик. Але Калуш ризикнули.

"Help Mariupol, Help Azovstal Right Now!" — вигукнув Олег Псюк по закінченні виступу, і цей заклик пролунав, наче грім, який розрізав тишу.

Про популяризацію українських медіапродуктів, зокрема, свідчить те, що відомих українських блогерів, шоуменів та інтерв'юєрів просять робити субтитри навіть до розважальних українських шоу в Ютуб. Наприклад, Олексій Дурнев доволі часто випускає ролики в рубриці «Дурнев дивиться сторіс ЗОМБІ» (де Зомбі – російські блогери, що підтримують війну діями чи навіть мовчанням), і за проханням наших сусідів-поляків тепер вони є і з польськими субтитрами.

Неабияк піднесенню української культури та популяризації пісенної індустрії сприяють дві українські виконавиці: Jerry Heil та aloyna aloyna. Влітку 2022 р. вони випустили трек «КУПАЛА» у виконанні з німкенєю Ela, а у лютому 2023 р. з польським репером Trill Rem. Це сприяє ознайомленню іноземців з українською культурою, мовою та у багатьох випадках руйнування стереотипів про недостатній рівень музичної культури нашої країни.

Отже, під час війни важливо звертати увагу на збереження, відновлення, повернення та популяризацію/просування як матеріальної, так і нематеріальної культурної спадщини. Усі митці об'єднуються під час війни заради єдиної цілі: бути почутими і донести у будь-якій з форм (відео, пісенні, кулінарні, образотворчі, інноваційні тощо) своє бачення, свою правду, поділитися своїми цінностями та сприяти їх популяризації задля залучення міжнародної підтримки.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко О. Наскільки важливою є перемога Kalush Orchestra на Євробаченні [Електронний ресурс] / Олексій Бондаренко // Суспільне Культура. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://suspihne.media/240044-naskilki-vazlivou-e-peremoga-kalush-orchestra-na-evrobacenni/>.
2. Куницький О. Український борщ внесли до культурної спадщини ЮНЕСКО [Електронний ресурс] / Олександр Куницький. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/uk/ukrainskyi-borshch-vnesly-do-kulturnoi-spadshchynu-yunesko/a-62329030>.
3. Україна в міжнародно-правових відносинах. Кн. 2. — К., 1997. — С. 85–117.